

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om planering av och statsandel för social- och hälsovården

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att till lagen om planering av och statsandel för social- och hälsovården fogas en bestämmelse, enligt vilken den minskning i kommunernas utgifter för utkomststödet som samordningen av bostadsbidrag och vissa andra primära förmåner medför skall beaktas i statsandelen för driftkostnaderna för kommunernas social- och hälsovård. Minskningen görs så att kommunernas självfinansieringsandel per invånare, som grundar sig på de kalkylerade kostnaderna för social- och hälsovården, höjs.

Slutposterna av statsandelen för social- och hälsovårdens driftkostnader som har uppkommit före 1993 har periodiserats på åren 1993—1997. Det föreslås också att den post av slutposterna som har överförts till 1998 skall betalas först 1999.

Propositionen ansluter sig till budgetpropositionen för 1998 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagen avses träda i kraft vid ingången av 1998.

ALLMÄN MOTIVERING

1. Justering som föranleds av att kommunernas utgifter för utkomststödet minskar

1.1. Nuläge

Enligt 12 § 1 mom. lagen om planering av och statsandel för social- och hälsovården är statsandelen för driftkostnader skillnaden mellan de kalkylerade kostnader som fastställts för kommunen och självfinansieringsandelen. De kalkylerade kostnaderna fastställs på grundval av bestämningsfaktorerna för socialvården och hälsovården var för sig. Bestämningsfaktorer är invånarantal, åldersstruktur, den andel av den sysselsatta arbetskraften som arbetar i service- och förä-

lingsbranscherna, arbetslöshet och sjukfrekvens samt avsidets läge.

I 17 § i nämnda lag bestäms om kommunens självfinansieringsandel. Kommunens självfinansieringsandel uträknas genom att den självfinansieringsandel som fastställts per invånare multipliceras med kommunens invånarantal. Självfinansieringsandelen per invånare fås genom att alla kommuners kalkylerade kostnader för social- och hälsovården adderas och genom att härifrån dras av den statsandel som bestäms enligt det procenttal som stadgas i 18 §.

I lagens 17 § 3 mom. konstateras att om det stadgas särskilt om storleken på en statsandel som staten betalar till kommunen på ett sätt som avviker från denna lag, beaktas

detta som en ökning eller minskning av självfinansieringsandelen. Syftet med bestämmelsen är att om staten t.ex. med stöd av särskild lagstiftning för vissa kostnader betalar kommunerna en statsandel som avviker från den permanenta nivån, får ett sådant arrangemang inte snedvrída den kostnadsfördelning mellan staten och kommunerna som skall tillämpas vid beräkningen av statsandelen och inte heller storleken på kommunens självfinansieringsandel.

Enligt lagens 18 § 1 mom. fördelas kostnaderna för den kommunala social- och hälsovården mellan kommunerna och staten så att kommunernas andel av de kostnader som bestäms enligt lagen är 75,8 % och statens andel 24,2 %.

Om beaktande av ändringarna av omfattningen och arten av statsandelsåliggandena bestäms särskilt i lagen om statsandelar till kommunerna (1147/1996). Enligt 4 § 1 mom. i nämnda lag beaktas en förändring i omfattningen eller arten av statsandelsåliggandena, om den följer av en lag eller förordning som gäller statsandelsåliggandet i fråga, av sådana föreskrifter från en statlig myndighet som grundar sig på lag eller förordning eller av en riksomfattande plan eller statsbudgeten. Med stöd av denna bestämmelse inverkar t.ex. ändringar i grunderna för fastställande av utkomststödet på statsandelens belopp på motsvarande sätt. Däremot inverkar t.ex. sådana ändringar i kommunernas utgifter för utkomststödet vilka beror på justeringar av grunderna för fastställande av bostadsbidrag inte på statsandelens belopp enligt denna bestämmelse, utan bestämmelser om att ändringarna skall beaktas måste vid behov utfärdas särskilt.

1.2. Föreslagna ändringar

Ett mål för utvecklande av hela utkomststödet är att justera samordningen av utkomststöd och bostadsbidrag. Avsikten är att en regeringsproposition med förslag till lag om utkomststöd och till lag om upphävande av vissa bestämmelser i socialvårdslagen och socialvårdsförordningen skall avlåtas i anslutning till budgetpropositionen. Lagarna föreslås träda i kraft den 1 mars 1998. I de utgifter som skall täckas med utkomststödet grunddel skall inberäknas 7 % av de skäligen boendeutgifterna. I samband med reformen skall också beloppen av barnens grunddelar sänkas. Bestämmelser om nivån på utkomst-

stödet grunddel och om indexförhöjningar skall utfärdas särskilt.

Samordningen av bostadsbidrag och utkomststöd, förbättrandet av utkomstskyddet för arbetslösa och studiestödet samt justeringarna av utkomststödet minskar kommunernas utgifter för utkomststödet. Denna minskning skall beaktas i statsandelen för driftskostnaderna för kommunernas social- och hälsovård. Enligt 4 § 1 mom. i ovan nämnda lag om statsandelar till kommunerna inverkar en ändring i grunderna för fastställande av utkomststödet automatiskt på statsandelens belopp, eftersom utkomststödsåliggandena är sådana statsandelsåligganden som avses i lagrummet i fråga. En ändring i grunderna för fastställande av bostadsbidraget samt utvecklandet av utkomstskyddet för arbetslösa och studiestödet inverkar däremot inte på beloppet av statsandelen till kommunerna med stöd av 4 § 1 mom. lagen om statsandelar till kommunerna. Då dessa grunder ändras är avsikten dock att den andel med vilken statens utgifter ökar till följd av ändringarna skall avdras till fullt belopp från statsandelen till kommunerna med hjälp av en höjning av självfinansieringsandelen. Det föreslås att minskningen genomförs så att kommunens självfinansieringsandel per invånare, som baserar sig på de kalkylerade kostnaderna för social- och hälsovården, höjs.

Med stöd av 17 § 3 mom. lagen om planering av och statsandel för social- och hälsovården kan en i lag särskilt fastställd avvikelser från statsandelens storlek direkt beaktas som en ökning eller minskning av självfinansieringsandelen. Ovan nämnda samordning av bostadsbidrag och andra primära förmåner kräver dock flera författningsändringar. Sålunda är det inte lagtekniskt möjligt att nå en sådan klar lösning enligt vilken bestämmelser om statsandelens avvikande storlek skulle ingå endast t.ex. i lagen om utkomststöd. Därför vore det ett klarare alternativ att till lagen om planering av och statsandel för social- och hälsovården foga en ny bestämmelse, med stöd av vilken kommunens självfinansieringsandel per invånare skall höjas på grund av de ändringar som samordningen av bostadsbidrag och ovan nämnda andra primära förmåner förutsätter. Eftersom de ekonomiska verkningarna av samordningen är avvikande under övergångsskedet, skall också höjningen av kommunens självfinansieringsandel per invånare

vara olika stor 1998 och från 1999 framåt.

2. Slutposter enligt det tidigare statsandelssystemet

2.1. Nuläge

Enligt 46 § 1 mom. lagen om planering av och statsandel för social- och hälsovården betalas slutposterna av statsandelen för driftskostnader som har uppkommit innan lagen träder i kraft till kommuner och samkommuner årligen i lika stora poster under 1993—1997. Av de på detta sätt periodiserade slutposterna betalas 1994 års post dock först 1998.

Till ovan nämnda periodiserade slutposter hör slutposterna av den statsandel som skall betalas för driftskostnaderna för verksamhet enligt den tidigare lagen om planering av och statsandel för social- och hälsovården (677/1982), som var i kraft till utgången av 1992. Betalningen av slutposter grundar sig på att de förskott på statsandelen som kommunerna och samkommunerna har fått har varit mindre än de faktiska kostnaderna.

2.2. Föreslagna ändringar

I anslutning till budgetpropositionen för 1998 föreslås att slutposterna av statsandelen för 1994, som skall betalas 1998, betalas först 1999.

3. Propositionens verkningar

Att en 7 procents självriskandel av boendutgifterna innefattas i utkomststödet grunddel beräknas minska utgifterna för utkomststödet med ca 207 milj. mk 1998. Sänkningen av barnens grunddelar minskar för sin del utgifterna för utkomststödet med ca 58 milj. mk. Utgifterna för utkomststödet skulle sålunda minska med sammanlagt 265 milj. mk 1998. Statsandelen skulle minska med 64 milj. mk, vilket motsvarar en andel på 24,2 % räknat på det sammanlagda beloppet.

Det föreslås att bostadsbidraget på motsvarande sätt höjs så att kostnadsverkningarna uppgår till ca 600 milj. mk per år. Ändringen medför en minskning av utgifterna för utkomststödet med ca 240 milj. mk på årsnivå. Eftersom höjningen av bostadsbidraget kommer att ske småningom i takt med nya beslut, kommer kostnaderna för bostadsbi-

draget och motsvarande inbesparingar i utgifterna för utkomststödet att halveras 1998. Sålunda kommer utgifterna för utkomststödet att minska med uppskattningsvis 120 milj. mk 1998.

På basis av vad som angetts ovan minskar utgifterna för utkomststödet med allt som allt ca 385 milj. mk 1998. Vid behandlingen av statens budgetförslag för 1998 är utgångspunkten den att denna nedsättning skall beaktas så att statsandelen för driftskostnaderna för social- och hälsovården minskas med sammanlagt 300 milj. mk. Eftersom statsandelen på ovan nämnt sätt minskar med 64 milj. mk direkt med stöd av gällande bestämmelser, bör den resterande delen på 236 milj. mk avdras på motsvarande sätt genom att storleken på kommunernas självfinansieringsandel per invånare höjs särskilt. På denna grund bör kommunens självfinansieringsandel, som baserar sig på de kalkylerade kostnaderna för social- och hälsovården, höjas med 46 mk per invånare 1998.

År 1999 uppkommer kostnadsverkningarna första gången till fullt belopp på årsnivå. Utgifterna för utkomststödet minskar då sammanlagt med uppskattningsvis 558 milj. mk. Med stöd av gällande bestämmelser skulle statsandelen minska med 77 milj. mk. Genom att kommunernas självfinansieringsandel höjs 1999 minskar statsandelens storlek ytterligare med 287 milj. mk, dvs. sammanlagt med 523 milj. mk. Kommunens självfinansieringsandel höjs på motsvarande sätt med 102 mk per invånare från och med 1999.

Eftersom avsikten är att arrangemanget skall ha bestående verkningar, skall höjningen av självfinansieringsandelen beaktas till ovan nämnt belopp vid senare justeringar av kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna.

Att betalningen av de slutposter av statsandelen för 1994 som skall betalas 1998 skjuts upp till 1999 innebär att inkomster om ca 66 milj. mk till kommuner och samkommuner skjuts upp med ett år.

4. Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts som tjänsteuppdrag vid social- och hälsovårdsministeriet. Förslaget att höja självfinansieringsandelen baserar sig på utredningsman Arajärvis förslag till samordning av utkomststöd och bo-

stadsbidrag samt förbättring av utkomstskyddet för arbetslösa och studiestödet.

Frågan om minskning av statsandelen och överföring av betalningen av slutposterna av statsandelen för 1994 har behandlats i statsandelssektionen vid delegationen för kommunal ekonomi och kommunalförvaltning då de propositioner som hänför sig till budgetpropositionen för 1998 utreddes. Det konstaterades då att ärendet inte behöver behandlas särskilt i delegationen.

5. Andra omständigheter som inverkat på propositionens innehåll

Förslaget till en ny 45 a § ansluter sig till regeringens proposition med förslag till lag om utkomststöd och till lag om upphävande av vissa bestämmelser i socialvårdslagen och socialvårdsförordningen (RP /1997 rd.). Propositionerna har beretts så att de är avsedda att bli behandlade samtidigt.

DETALJMOTIVERING

1. Lagförslaget

45 a §. *Höjning av kommunens självfinansieringsandel på grund av minskade utgifter för utkomststödet.* Det föreslås att till lagen fogas en ny paragraf, med stöd av vilken den minskning av utgifterna för utkomststödet som föranleds av samordningen av bostadsbidrag och andra primära förmåner skall beaktas genom att statsandelen för social- och hälsovården minskas med ett större belopp än vad kostnadsfördelningen enligt 18 § förutsätter. Minskningen av statsandelen görs genom att kommunens självfinansieringsandel per invånare enligt 17 § höjs. Höjningen är 46 mk 1998 och 102 mk från och med 1999. Höjningen av självfinansieringsandelen skall beaktas till det belopp som nämns här vid senare justeringar

av kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna.

46 §. *Tillämpning av tidigare stadganden.* Av de slutposter av statsandelen för driftskostnader som skall betalas till kommuner och samkommuner med stöd av tidigare lagstiftning skall 1994 års post, som enligt gällande bestämmelse skall betalas 1998, enligt förslaget betalas först 1999.

2. Ikraftträdande

Den föreslagna lagen ansluter sig till budgetproposition för 1998 och avses bli behandlad i samband med den. Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 1998.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lag

om ändring av lagen om planering av och statsandel för social- och hälsovården

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 3 augusti 1992 om planering av och statsandel för social- och hälsovården (733/1992) 46 § 1 mom.,
sådant det lyder i lag 1287/1993, samt
fogas till lagen en ny 45 a § som följer:

45 a §

*Höjning av kommunens
självfinansieringsandel på grund av
minskade utgifter för utkomststödet*

Till följd av samordningen av bostadsbidrag och andra primära förmåner höjs kommunens självfinansieringsandel per invånare enligt 17 § med 46 mark år 1998 och 102 mark från och med år 1999. Höjningen av självfinansieringsandelen skall beaktas till ovan nämnt belopp vid senare justeringar av kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna.

46 §

Tillämpning av tidigare stadganden

För kostnader som har uppkommit innan denna lag träder i kraft betalas statsandel enligt de stadganden som gäller vid ikraftträdandet. Slutposterna av statsandelen för driftskostnader som har uppkommit innan denna lag träder i kraft betalas dock årligen i lika stora poster under 1993—1997. Av de på detta sätt periodiserade slutposterna betalas 1994 års post dock först 1999.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1998.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan den träder i kraft.

Helsingfors den 31 oktober 1997

Republikens President

MARTTI AHTISAARI

Minister Terttu Huttu-Juntunen

Lag

om ändring av lagen om planering av och statsandel för social- och hälsovården

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 3 augusti 1992 om planering av och statsandel för social- och hälsovården (733/1992) 46 § 1 mom.,
 sådant det lyder i lag 1287/1993, samt
fogas till lagen en ny 45 a § som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

45 a §

*Höjning av kommunens
 självfinansieringsandel till följd av
 minskade utgifter för utkomststödet*

Till följd av samordningen av bostadsbidrag och andra primära förmåner höjs kommunens självfinansieringsandel per invånare enligt 17 § med 46 mark år 1998 och 102 mark från och med år 1999. Höjningen av självfinansieringsandelen skall beaktas till ovan nämnt belopp vid senare justeringar av kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna.

46 §

Tillämpning av tidigare stadganden

För kostnader som har uppkommit innan denna lag träder i kraft betalas statsandel enligt de stadganden som gäller vid ikraftträdandet. Slutposterna av statsandelen för driftskostnader som har uppkommit innan denna lag träder i kraft betalas dock årligen i lika stora poster under 1993—1997. Av de på detta sätt periodiserade slutposterna betalas 1994 års post dock först 1998.

46 §

Tillämpning av tidigare stadganden

För kostnader som har uppkommit innan denna lag träder i kraft betalas statsandel enligt de stadganden som gäller vid ikraftträdandet. Slutposterna av statsandelen för driftskostnader som har uppkommit innan denna lag träder i kraft betalas dock årligen i lika stora poster under 1993—1997. Av de på detta sätt periodiserade slutposterna betalas 1994 års post dock först 1999.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1998.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan den träder i kraft.